

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

Koncentracja i specjalizacja gospodarstw rolniczych w procesie integracji z Unią Europejską

Prof. dr hab. Wojciech Ziętara

Ursynów, 11 kwietnia 2014

Plan prezentacji

- 1. Wprowadzenie**
- 2. Źródła danych i zastosowane metody**
- 3. Specjalizacja i koncentracja w systemie gospodarki planowej**
- 4. Koncentracja i specjalizacja po integracji z UE**
- 5. Wyniki ekonomiczne gospodarstw specjalistycznych w latach 2004 - 2010**
- 6. Wnioski**

Wprowadzenie

- **Siły oddziaływujące na gospodarstwo**
 - różnicujące
 - integrujące
- **Korzyści i słabości specjalizacji**
- **Procesy specjalizacji w Europie Zachodniej po II Wojnie Światowej**
- **Podejście systemowe w organizacji gospodarstw rolniczych**

Źródła danych i zastosowane metody

- **Wyniki Powszechnych Spisów Rolnych w latach 2002 i 2010**
- **Wyniki ekonomiczne gospodarstw objętych monitoringiem Polskiego FADN w latach 2004 i 2010**
 - **dochód z gospodarstwa rodzinnego na jednostkę pracy własnej**
 - **udział dopłat do działalności operacyjnej gospodarstwa w dochodzie netto**

Specjalizacja i koncentracja w systemie gospodarski planowej

- Kryteria klasyfikacji gospodarstw wg Z. Wojtaszka
- Kryteria specjalizacji gospodarstw wg Rozporządzenia MR z 1976 roku

Gospodarstwa wyspecjalizowane w produkcji:	Produkcja/ha UR	Produkcja/gospodarst wo
Mleka (litry):	3000	18000
Mleka i bydła rzeźnego: mleko (litry)	2500	15000
żywiec bydlęcy (kg)	250	1500
Młode bydło rzeźne (kg)	1000	6000
Trzoda chlewna (kg)	800	4000
Owce: wełna (kg)	35	210
żywiec (kg)	250	1500

Koncentracja i specjalizacja po integracji z Unią Europejską

Lata	Gospodarstwa indywidualne >1 ha użytków rolnych (tys.)						
	Ogółem	<=1	1 - 5	5 - 15	15 – 20	20 - 50	>=50
2002	1951,7	-	1146,3	609,0	83,8	95,5	17,1
Struktura	100,0	-	58,9	31,3	4,2	4,8	0,8
2010	1558,4	-	861,4	503,7	72,2	96,8	24,3
Struktura	100,0	-	55,4	32,3	4,6	6,2	1,5
2002=100	79,8	-	75,1	82,7	86,1	101,4	142,3
2002	Powierzchnia w gospodarstwach indywidualnych > 1 ha użytków rolnych (tys. ha)						
	16262,10	-	3314,10	5952,60	1953,00	2953,20	2449,20
Struktura	100,0	-	20,4	36,7	9,8	18,1	15,0
2010	13404,00	-	2187,70	4348,50	1242,10	2821,90	2803,80
Struktura	100,0	-	16,4	32,4	9,2	21,0	21,0

Koncentracja i specjalizacja po integracji z Unią Europejską

Wyszczególnienie	2002	2010	2010/2002
Liczba gospodarstw z działalnością gospodarczą	2168,7	1886,9	87,0
Liczba gospodarstw z ustalonym typem rolniczym	2141,3	1619,1	75,6
Gosp. specjalizujące się w uprawach polowych (typ 1)	726,3	658,8	90,7
Gosp. specjalizujące się w uprawach ogrod. (typ 2)	50,0	37,7	75,4
Gosp. specjalizujące się w uprawach trwałych (typ 3)	108,9	92,4	84,8
Gosp. specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi (typ 4)	224,3	207,7	92,6
w tym z krowami mlecznymi	199,4	179,3	89,9
Gosp. specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi (typ 5)	97,5	130,7	134,0
Gosp. mieszane – różne uprawy (typ 6)	202,2	98,6	48,7
Gosp. mieszane – różne zwierzęta (typ 7)	313,3	142,3	45,4
Gosp. mieszane – różne uprawy i zwierzęta (typ 8)	418,8	250,9	59,9

Zmiany struktury i powierzchni gospodarstw wyspecjalizowanych w różnych kierunkach w latach 2002 i 2010

Wyszczególnienie	2002	2010	Różnica
Gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach polowych (typ 1)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	2,3	3,1	+0,8 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	4,57	7,80	+70,6%
Udział gospodarstw o pow. 20 i więcej ha UR	2,9	5,1	+2,2 pp
Gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach ogrodniczych (typ 2)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	25,6	32,1	+6,5 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	1,96	4,31	+119,8%
Udział gospodarstw o pow. 5 i więcej ha UR	11,1	24,6	+13,5 pp
Gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach trwałych (typ 3)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	6,3	11,3	4,8 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	2,70	4,60	70,3%
Udział gospodarstw o pow. 10 i więcej ha UR	5,1	14,1	9,0 pp
Gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt żywnych paszami objęt. (typ 4)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	16,0	33,5	17,5 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	8,94	14,3	60,0%
Udział gospodarstw o pow. 20 i więcej ha UR	8,90	17,80	8,9 pp
Gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt żywnych paszami treści. (typ 5)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	29,6	21,7	-7,0 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	8,40	6,70	-20,3%
Udział gospodarstw o pow. 20 i więcej ha UR	9,10	7,30	-1,8 pp

Zmiany struktury i powierzchni gospodarstw wyspecjalizowanych w różnych kierunkach w latach 2002 i 2010 c.d

Wyszczególnienie	2002	2010	Różnica
Gospodarstwa mieszane – różne uprawy (typ 6)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	6,6	6,8	0,2 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	5,89	7,21	22,4%
Udział gospodarstw o pow. 20 i więcej ha UR	4,00	5,10	1,1 pp
Gospodarstwa mieszane – różne zwierzęta (typ 7)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	21,0	23,0	2,0 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	8,80	9,58	8,8%
Udział gospodarstw o pow. 20 i więcej ha UR	6,20	8,80	2,6 pp
Gospodarstwa mieszane – różne uprawy i zwierzęta (typ 8)			
Udział gospodarstw o wielkości 8 i więcej ESU (%)	8,4	8,1	-,03 pp
Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	7,87	8,2	12,7%
Udział gospodarstw o pow. 20 i więcej ha UR	6,10	7,00	0,9 pp

Zmiany w zasobach gospodarstw specjalistycznych w latach 2004 2010

Lata	Typy rolnicze gospodarstw*							
	Ogółem	1	2	4	5	6	7	8
	Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha użytków rolnych)							
2004	14,4	25,7	3,4	7,6	15,9	11,9	19,0	12,8
2010	19,2	29,5	4,8	9,2	20,4	19,2	24,9	16,1
2004=100	133,3	114,7	141,1	121,0	128,3	161,3	131,0	125,7
Wartość aktywów (tys. zł/gospodarstwo)								
2004	258,15	284,03	561,70	439,79	281,17	191,06	569,28	216,43
2010	351,32	361,33	444,88	439,67	446,04	305,62	689,54	271,00
2004=100	136,0	127,2	79,2	99,9	158,6	159,9	122,7	125,2
Obsada zwierząt (SD/100 UR)								
2004	79,5	9,7	4,3	0,9	99,9	92,2	415,3	78,3
2010	70,1	6,7	8,3	1,2	108,0	73,3	312,6	71,8
2004=100	88,1	69,0	193,0	133,3	108,1	79,5	75,2	91,6

*1 – Uprawy polowe, 2 – uprawy ogrodnicze, 4 – uprawy trwałe, 5 – krowy mleczne,
6 - zwierzęta trawożerne, 7 – zwierzęta żywione paszami treściwymi, 8 – mieszane

Zmiany w wynikach produkcyjnoekonomicznych gospodarstw specjalistycznych w latach 2004-2010 (wg cen 2010 r.)

Lata	Typy rolnicze gospodarstw							
	Ogółem	1	2	4	5	6	7	8
	Przychody (produkcja + dopłaty) do kosztów ogółem (%)							
2004	122,9	124,0	162,2	148,6	143,5	110,9	109,5	116,0
2010	148,2	161,6	139,3	148,6	167,8	144,1	132,1	141,7
2004=100	120,5	130,3	85,8	100,0	116,9	129,9	120,6	122,1
	Dochód netto z gospodarstwa/FWU (tys. zł. w cenach 2010 r.)							
2004	13,12	18,66	31,76	14,60	14,68	0,13	52,02	9,23
2010	25,33	35,07	41,43	25,91	29,98	14,23	56,45	16,03
2004=100	193,0	187,9	130,4	177,4	204,2	10946,1	108,5	173,6
	Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie netto (%)							
2004	14,5	24,0	0,9	9,7	12,6	931,4	3,7	17,6
2010	60,9	71,9	7,7	26,9	46,8	144,1	33,5	83,3
2004=100	420,0	299,5	855,5	277,3	371,4	15,4	905,4	473,2

Wnioski

- **Zmiany systemowe po 1989 roku i integracja Polski z UE wprowadziły i umocniły gospodarkę rynkową**
- **Efektem tych procesów był wzrost stopnia koncentracji i specjalizacji gospodarstw rolniczych**
- **W latach 2002 – 2010 liczba gospodarstw ogółem zmniejszyła się o 22,4%, głównie gospodarstw do 1 ha UR (82% całkowitego spadku)**
- **Wystąpił wzrost liczby gospodarstw > 20 ha UR o 7,4%, a gosp. >50 ha UR o 37%**

Wnioski

- **Wystąpił spadek liczby gospodarstw niewyspecjalizowanych o 47,4%**
- **Zwiększył się udział gospodarstw wyspecjalizowanych do 70% w 2010 r. (o 13,3 pp)**
- **Wystąpił wzrost powierzchni gospodarstw wyspecjalizowanych, najsilniej gosp. ogrodniczych (120%), z uprawami polowymi i trwałymi (70%), z chowem zw. żywionych paszami obj. (60%), i spadek pow. gosp. z zwierzętami żyw. p. tr. (20%)**

Wnioski

- **Wystąpił wzrost powierzchni gospodarstw objętych monitoringiem FADN o 33,3%, wzrost aktywów o 36%,**
- **Wzrosła produktywność ziemi o 47,5%, a produktywność aktywów o 44%**
- **Zwiększył się dochód z gospodarstwa w przeliczeniu na 1 FWU o 93%**
- **Zwiększył się udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie nett z gospodarstwa z 14,5% do 60,9% w 2010 r.**

Dziękuję za uwagę